

10. Чухліб Т. Секрети українського полівасалітету. Хмельницький – Дорошенко – Мазепа. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 327 с.

Косторной К.О.

студент,

Бердянський державний педагогічний університет

ГЕОРГІЇВСЬКА СТРІЧКА: СУЧАСНИЙ ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС

Посилення євроінтеграційних прагнень України та наростання конфронтації між Україною та Російською Федерацією, що ми спостерігаємо в останні декілька років, призводить до необхідності переосмислення історичних та культурних процесів пов'язаних із минулим, і в першу чергу із періодом, коли українські землі входили до складу російської держави. Доволі значимим у вказаному плані аспектом постає система державних та військових нагород, які були запровадженні у Російській імперії або Радянському Союзі та із проголошенням незалежності у 1991 р. перекочували в українську систему державних нагород або символів. Одним із таких символів постала георгіївська стрічка, яка була впроваджена у систему військових нагород ще у ХІХ ст., а після радянсько-німецької війни 1941-1945 рр. стала символом перемоги над «німецько-фашистськими загарбниками». Події 2014 р. призвели до дискусії навколо питання георгіївської стрічки та доречності її використання, окремі елементи цієї дискусії і стали предметом нашого дослідження.

Метою розвідки є висвітлення проблеми інтерпретації георгіївської стрічки у сучасній вітчизняній та російській історіографії.

Незважаючи на значний інтерес, який нині викликає символ георгіївської стрічки та її доволі тривалу історію, на сьогодні подана тематика є мало розробленою у наукових студіях. Крім того, нами не було виявлено жодних досліджень, присвячених питанню історіографії символу георгіївської стрічки, що і обумовило вибір теми та актуальність нашого дослідження.

Весняні події 2014 р. призводять до необхідності перегляду українських цінностей, історії, особливо взаємин і Російською Федерацією в їх історичному екскурсі. Одним із проблемних питань постає образ георгіївської стрічки, яку використовували як власну символіку самопроголошені республіки Східної України. Це призводить до переосмислення образу стрічки у вітчизняній науковій та науково-популярній літературі.

Розпочнемо огляд власне статей професійних науковців. Так, В. Космина в своїй статті «Конструювання української «реальності» в комунікативних системах Росії: теорія і практика 2014 року» [1], розглядає деякі теоретичні аспекти сучасного конструктивізму, передусім проблема створення «другої реальності» в мас-медіа, а також аналізує практику конструювання української «реальності» в комунікативних системах Росії. Автор наголошує, що Російські

мас-медіа у 2014 р. «сконструювали» негативну картину української «реальності» і спровокували справжній сплеск агресивності щодо України. Певний обсяг статті стосується російської пропаганди проти України на фоні георгіївської стрічки. Зокрема, наголошується, що подібна пропаганда розпочалась не з 2014 р., а ще з 2005 р. та поступово наростала десятиліттями. Вказується на причинах появи «георгіївської стрічки», які на думку автора обумовлені Помаранчевою революцією та необхідністю появи символічного знаку, який протистояв «породженій Помаранчевою революцією в Україні популярній помаранчевій стрічці, а ще краще – протистояти цій небезпечній для Росії революції».

У статті колективу авторів В. Гвоздика, Ю. Князькова та О. Штейнле «Георгіївська стрічка – що вона означає?» [2], здійснюється спроба простеження трансформації символічного значення стрічки. Проте, на відмінну від В. Космини, автори починають вивчати проблему з моменту впровадження стрічки (1769 р.). Особливо акцентується увага історії радянського періоду, коли уживання стрічки спершу було скасовано, а потім, у роки Другої світової війни, відновлено. Науковці приходять до висновків, що стрічка є не абстрактним символом перемоги, а реальним, вказуючи, що в іншому випадку «величезні жертви українського народу (як і інших народів колишнього СРСР) та активна участь у боротьбі з Третім Рейхом виглядають другорядними та знеціненими».

Нейтральної позиції у поданому протистоянні посів краєзнавець та науковий співробітник Центру досліджень визвольного руху І. Федик. У своїй статті «Георгіївська стрічка: поваги – нуль, максимум пропаганди» [3], автор вказує на фальсифікацію історії в Україні та Росії, зазначаючи, що сучасна георгіївська стрічка не має нічого спільного з її аналогом у Російській імперії. Наводиться імперська історія стрічки, яка протиставляється її ужитку впродовж ХХ – початку ХХ ст. Автор робить висновки, що «георгіївська стрічка перетворена невігласами в буденну річ, а в Україні, крім справжніх ветеранів Другої Світової війни, стала символом антиукраїнської чорної сотні і означенням огульної фальсифікації української історії».

У науково-популярному та публіцистичному стилі пишуть статті письменники, журналісти, тощо. Так, в статті українського письменника В. Пепи «Ганьба георгіївської стрічки» [4] наводиться історична доля георгіївської стрічки від її появи до сьогодення. При цьому, автор критикує поданий символ не тільки крізь призму сучасності, але й в історичному плані. Значний обсяг статті наводяться алегорії із Біблією та церквою, що пов'язано із самим ім'ям, яке носить стрічка.

Позиція проти георгіївської стрічки спостерігається і в ядрі інших статей подібного характеру. Доволі цікавою для нас є стаття архієпископа Ігоря «Колорадська стрічка – знак звіра» [5], у якій ми можемо спостерігати позицію української церкви стосовно поданого дискусійного питання. Так, автором зазначається, що стрічка використовується Дияволом і не має жодного відношення до України. Наводиться значний масив цитат із Біблії, які на думку автора відстоюють його точку зору.

У статті «Почему георгиевская лента стала образом коллективного психоза?» [6] М. Ямпольського наводяться 3 причини, які на думку автора викликали дискусії навколо «георгіївської стрічки». На думку автора це наступні причини: 1) російська пропаганда; 2) стрічка є засобом колективної пам'яті; 3) деформація свідомості серед мешканців РФ.

Доволі схожими є статті Х. Гоголь «Чому георгіївська стрічка увійшла у моду сепаратистів. «Новий погляд» [7] та А. Лекса «Ложь о георгиевской ленте» [8]. Автори також стоять на позиціях проти «георгіївської стрічки» і в перш чергу її використання, як пропагандистського засобу. Однак, при цьому, автори наводять різні позиції у суспільстві щодо питання заборони використання георгіївської стрічки, тим самим намагаючись навести нейтральну інформацію у своїх статтях. При цьому, якщо стаття Х. Гоголя нагадує політологічний аналіз, то стаття А. Лекса є скоріше публіцистичним твором наближеним до гуморески.

Щодо сучасної російської історіографії, то російська агресія щодо України та відмова українського уряду від уживання георгіївської стрічки призвело до появи певних статей-відповідей, на українську позицію у РФ. Найбільш яскраво відображають позицію Росії праці О. Чеславського «Георгиевская лента – символ Третьего Рима» [9], «История георгиевской ленты. От Российской империи до Российской Федерации» [10] та «Широкие георгиевские ленты на знамена и штандарты: высшая коллективная награда российской армии» [11]. У поданих роботах наводиться історія «георгіївської стрічки», її ужиток у імперії та в роки війни 1941-1945 рр. Водночас в поданих статтях здійснюється спроба показати Україну, як країну без ідеалів, а її уряд, як фашистів, які відмовились від «георгіївської стрічки», бо саме нею нагороджували перемогу над фашизмом.

Отже, весна 2014 р. стає початком наукової дискусії, як між українськими, так і між українськими та російськими вченими, відносно символіки георгіївської стрічки та доречності її використання в Україні. Наукова дискусія швидко вийшла з академічних аудиторій і стала предметом чисельних спекуляцій як з боку Росії так і проросійських сил на території України. Посилена увагу з боку громадськості підтримує цю дискусію, що обумовлено військовою агресією РФ на теренах України та окупацією Кримського півострову. В українському суспільстві сформувались усталені підходи щодо використання стрічки. Російська історіографія намагається переконати, що Україна, як країна без ідеалів, відмовилась від символів Великої перемоги.

Список використаних джерел:

1. Космина В. Г. Конструювання української «реальності» в комунікативних системах Росії: теорія і практика 2014 року / В. Г. Космина // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 40. – С. 17-24.
2. Гвоздик В. С. «Георгіївська стрічка» – що вона означає? [Електронний ресурс] / В. С. Гвоздик, Ю. П. Князьков, О. Ф. Штейнле. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/news/georgiivska-strichka-shcho-vona-oznachaе>
3. Федик І. Георгіївська стрічка: поваги – нуль, максимум пропаганди / І. Федик // Історична правда. – 2015. – 2 червня. – С. 7-8.

4. Пепа В. Ганьба георгіївської стрічки / В. Пепа // Слово просвіти. – 2014. – № 17. – С. 1, 3.
5. Архієпископ Ігор (Ісіченко). Колорадська стрічка – знак звіра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: tarnopol.in.ua
6. Почему георгиевская лента стала образом коллективного психоза? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.openufa.com/index.php/humanitarian/252-2015-05-10-02-21-50>
7. Гоголь Х. Чому георгіївська стрічка увійшла у моду сепаратистів. «Новий погляд». [Електронний ресурс] / Х. Гоголь. – Режим доступу: <http://www.pohlyad.com/istoria/n/47342>
8. Лекс А. Ложь о георгиевской ленте [Електронний ресурс] / А. Лекс. – Режим доступу: <http://albert-lex.livejournal.com/28216.html>
9. Чеславский О. Георгиевская лента – символ Третьего Рима. – М., 2014, – 8 с.
10. Широкие георгиевские ленты на знамена и штандарты: высшая коллективная награда российской армии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://george-orden.narod.ru/Stat/stat23.html>
11. История георгиевской ленты. От Российской империи до Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ria.ru/gl/20150427/1057405444.html>

Костюк Л.В.

*кандидат історичних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ОБРЯД ВІНКОПЛЕТЕННЯ НА СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ

У сучасному суспільстві постійно виникає зацікавлення давніми весільними звичаями, котрі носили морально-виховний характер, наповнені маніпулятивними тактиками позитиву. Проте сьогодні окремі акти весільної драми в обрядовій практиці втрачені частково або повністю, що робить обрану для дослідження тему особливо актуальною. Свідченням цього є відсутність розвідок про регіональну специфіку обряду вінкоплетення вказаного регіону другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

За день до весілля святкують на Східній Галичині (на Львівщині) обряд вінкоплетення, або, як називають його в народі, вінки. Барвінковий обряд має дуже давню традицію. Вічнозелений барвінок у галичан завжди вважався символом вічності, кохання та шлюбу, тому він є одним з основних елементів весільної обрядовості. Вінок плели лише тим нареченим, які брали шлюб вперше.

Кожен регіон Східної Галичини має свої звичаї плести вінки. Ось як цей обряд відбувається у с. Лагодів (Перемишлянський район, Львівська область). Всі дружки, одягнені в український стрій, у призначений час приходять до дому нареченої і приносять з собою барвінок. Молода також святково одягається, але віночок і стрічки в неї білі. Дівчата всі разом, співаючи веселих пісень, йдуть від хати до хати і просять «на вінки». Запрошують все село, але приходять переважно лише молодь. Коли повертаються додому, всі молодші дружки